

СТАНОВИЩЕ

От доц. Костадин Бонев, Факултет по изкуствата, Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград, член на Научно жури за присъждане на Тамара Пещерска – Йорданов на образователна и научна степен „Доктор“ по научна специалност *Кинознание, киноизкуство и телевизия, 8.4. Театрално и филмово изкуство*

Дисертационният труд е в обем от 243 страници, включващи предговор, шест глави, заключение, приложение, библиография от 109 източника и филмография от 219 заглавия.

Тамара Пещерска е завършила специалност „Кинорежисура“ във ВГИК „С. А. Герасимов“, гр. Москва. Повече от петнадесет години работи като режисьор, редактор и сценарист в БНТ, bTV, TV7 и Bulgaria ON AIR. Режисьор и сценарист на документалния филми „Паметникът и неговия брат“. Сценарист на документалния филм „Всичко...почти“. Изследователските ѝ интереси са насочени в областта на режисьорската работа в документалното кино.

I. Цел на изследването

Дисертационният труд има за цел да систематизира и анализира основните механизми и разнообразните режисьорски методи на работа с конкретен обект на филмовото изследване при създаването на документален филм-портрет. Анализирани са основни ключови понятия: достоверност, автентичност, етика, степен на проникване във вътрешния свят на протагониста и др. Цел на изследването е и да се проследи еволюцията на художествените средства във времето, както и промените, настъпващи с въвеждането на новите технологии – от въвеждането на видеото и синхронните

камери, до днешните дигитални способности на изграждане на изображението и неговата обработка в постпродукционния период.

Кандидатът заявява следните основни задачи на своето изследване:

- Да проследи историческата динамика в развитието на документалното кино;
- Да систематизира различните форми на документалния филм-портрет;
- Да очертае промените, които настъпват в режисьорския поглед към протагониста в българския документален филм-портрет;
- Да анализира практическите подходи за изграждането на образа в различните етапи от кинопроизводството и да ги класифицира;
- да очертае творческите принципи и проследи ролята на режисьора при изграждане на документалния образ;
- да открие и проследи влиянието на утвърдените в миналото произведения от световното документално кино върху работата на съвременните български режисьори.
- да изследва методите на изобразяване на човека в документалния филм-портрет и тяхната трансформация в дигиталната епоха.

Тамара Пещерска проследява еволюцията на жанра „портрет“ в контекста на историческото развитие на обществото и световните тенденции при изграждане на образа на човека в документалното кино от неговата поява до днес. Потърсени са паралели и общи закономерности на портрета и неговата специфика в различните видове изкуства. Търсейки общия знаменател, Пещерска се опира на опита на автори, изградили фундамента на документалното кино като Флаерти, Дзига Вертов, Грирсън и Лени Рифенщал. Специално място е отделено на българския „първопроходник“ Захари Жандов. Отбелязана е връзката между документалното кино и идеологията с примери от тоталитарната практика /Нацистка Германия, Съветска Русия и българските им епигони/

II. Предмет и обект на изследването

Основен обект на изследването е анализът на различните режисьорски подходи към протагониста в портретното документално кино, еволюцията на формата, както и

влиятието на конкретните исторически, технологични и социални условия, определящи параболата на общественото развитие.

Обект на анализ са трансформациите на филмовия език, логично следващи промените в обществените условия в глобален план, както и влиянието на дигитализацията и възможностите, които предоставя хибридната форма. Тези промени оказват пряко влияние върху еволюцията на филмовата естетика.

В дисертацията се изследват съвременните принципи на структуриране на филмовия разказ, тяхната еволюция, водеща до оформянето на принципно нов киноезик, както и до промени в самия филмов процес. В дисертационния труд се акцентира отчетливо върху интимния свят на протагониста, върху неговите вътрешни импулси и скрити мотиви на действие.

Особено внимание заслужава анализът на понятия като „обективна реалност“ от една страна, и субективния поглед на авторите върху конкретния обект на изследване от друга. Еволюцията на трактовката за авторската гледна точка и правото на режисьора да заяви своята гражданска позиция превръща документалното кино в художествен факт с полифонично звучене, съизмерим с най – високите образци на другите изкуства.

III. Методология на изследването

В автореферата, част от дисертационния труд, Тамара Пещерска декларира прилагането на киноведски анализ, съчетан с интердисциплинарни методи, включващи исторически, социологически, културологични подходи към документалната форма- от зараждането на документалното кино до наши дни. Проследяват се и се анализират различните режисьорски подходи на работа с обекта на изследване, чрез приложена систематизация и типологизация на документалния филм-портрет.

В дисертацията е обърнато внимание на специализираната литература, свързана с темата, която засяга развитието на документалната форма, както в българското документално кино, така и в световен мащаб;

Издирени са киноведски, социологическии философски научни трудове, доклади, студии и статии. Анализирани са режисьорски мнения на автори на изследвани произведения на българското документално кино, които са съпоставени с изтъкнати български или световни документалисти. Сравняват се практиките при изграждане на образа, като се търсят общите закономерности и принципните различия, които формират авторската индивидуалност на всеки един от тях.

Важен детайл са проучванията в архивите на Национален филмов център, Студия за документални филми „Време“ и Българска национална филмотека.

Дисертацията се опитва да открие методологическия ключ, който да обедини обвързаността между кинознанието, кинопрактиката и тясно свързаните с тях социологически парадигми, изграждащи облика на едно общество.

Тамара Пещерска проследява различните режисьорски практики при работата с обекта, като особено внимание е обърнато на взаимоотношенията между автор /сценарист, режисьор, оператор/ и обекта на изследване. Цитирано е определението на Божидар Манов, че „портретът не е само изчерпателна и прецизна фактология, но и проницателна психология“. Споменати са практики на български режисьори /Адела Пеева, Елдора Трайкова, Стефан Командарев/ доказващи тезата, че в основата на бъдещия успех стои режисьорския усет и индивидуалното чувство за мярка.

В дисертацията са анализирани различните варианти на снимачния процес: метода на продължителното наблюдение, репортажното снимане, използването на интервюто като начин на диалог, скритата камера в новите социални условия, използването на постановъчни ситуации, т. нар. „онагледяване“ на проблема.

Акцентира се и върху честото използване на гласа зад кадър, като се отчита, че в най – новото българско кино, това е по – скоро коментарът на автора, който драстично се отличава от термина „диктор“ и все повече се превръща в „разказвач“.

IV. Приноси

1. С настоящото изследване за първи път у нас е направен обхвтен и системен анализ на характеристиките на документалния филм-портрет. Проследена е еволюцията на ключови произведения във филма-портрет в световната и българска практика.

2. Очертана е динамиката в историческото развитие на документалния портрет в българското кино в рамките на два периода – социалистическия и посттоталитарния. Направен е изводът, че съвременното документално кино все по-успешно интерпретира вътрешния, по-интимен свят на персонажите си, без да пренебрегва обществената им значимост.

3. Подробно е анализиран режисьорския „инструментариум“, чрез които се изграждат визуалните и наративни структури и послания на документалния портрет. Коментиран е диапазонът на взаимоотношенията между документалната достоверност (автентичност) и авторската субективност.

4. Анализирани са промените, настъпили във филмовия език на документалното кино, произтичащи от глобалните социални промени, както и последиците от дигитализацията и навлизането на нови технологии, които обуславят разпространението на *хибридните* форми в документалното кино.

5. Принос на текста е актуализацията в коментирането и интерпретацията на етичната проблематика, без която документалното кино вече не функционира в цивилизованите и правни общества.

В заключение ще кажа, че Тамара Пещерска – Йорданов демонстрира задълбочено познаване на разглежданата тема. Тезите ѝ са логични и подплатени с убедителни доводи. Тя притежава теоретични знания и професионален опит в областта на киното, борави умело с източниците, които са ѝ необходими за доказване на тезата, и изгражда стройна система за анализ на документалния филм – портрет.

По тази причина **подкрепям кандидатурата на Тамара Пещерска–Йорданов за присъждане на образователна и научна степен „доктор“.**

10.08.2023 г.

София

Рецензент:

/доц. Костадин Бонев/